

Nixon bezoekt China

De week die de wereld veranderde

Op 17 februari 1972 werd Richard Nixon uitgezwaaid door zijn dochters Tricia en Julie en vicepresident Spiro Agnew voor een zeer lange vliegreis met de Air Force One richting China. Maar de Amerikaanse president wist niet met zekerheid of hij de belangrijkste persoon in China – voorzitter Mao van de communistische partij – te spreken zou krijgen.

Kleio gaat wat dieper in op de Verplichte Historische Voorbeelden. Met behulp van deze achtergrond-informatie kunt u uw leerlingen nog beter voorbereiden op de examenstof. Een serie om te bewaren dus. Dit artikel geeft achtergrondinformatie bij het verplichte voorbeeld *Bezoek Nixon aan China (1972)*.

Ben Vriesema is hoofdredacteur van Kleio.

Via Hawaï, Guam, Shanghai – waar Chinese piloten aan boord werden gebracht om de laatste etappe te vliegen – landde het vliegtuig vier dagen later om half twaalf in Beijing. De Amerikaanse nieuwszenders konden dus *prime time* de aankomst van hun president in het communistische China melden. Op de Chinese televisie was er nauwelijks aandacht voor het bezoek. Nadat de staatsomroep uitvoerig had bericht over de uitzonderlijke kwaliteiten van vrouwelijke arbeiders, bracht men pas bij het laatste item informatie over de komst van Nixon. Onder aan de vliegtuigtrap stond niet Mao, maar de Chinese premier Zhou Enlai. Vervolgens werden Nixon en zijn gevolg naar het gastenverblijf in Beijing gebracht waar ooit Kim Il-sung, Chroesjtsjov en Che Guevara hadden geslapen.

Nixon had zich nog maar net geïnstalleerd of hij werd gesommeerd zich naar Mao te begeven – de oude Chinese leider (inmiddels bijna tachtig jaar oud) wenste hem te ontvangen. Hoewel de ontmoeting tussen Nixon en Mao niet langer duurde dan een uur, was de reis dus niet voor niets geweest.

Pingpong

Maar wat deed de Amerikaanse president in het hol van de leeuw? China was sinds 1949 een communistisch land en de Amerikanen hadden sindsdien openlijk Taiwan gesteund, een eiland dat door de communistische Volksrepubliek werd beschouwd als onderdeel van China. In dat door Tsjang Kai-Sjek opgebouwde land vierde het kapitalisme hoogtij; Taiwan kreeg op financieel en militair gebied steun van de Verenigde Staten. Maar Nixon, die in de jaren vijftig tijdens het McCarthy-tijdperk een fanatieke communistenjager was geweest, wilde door middel van een betere verstandhouding met de Chinezen de druk op de communistische Sovjet-Unie verhogen. De Verenigde Staten zaten namelijk vast in Vietnam en omdat de Sovjet-Unie haar invloed in Europa en het Midden-Oosten aan het vergroten was, moest Amerika wel een betere relatie met China aanknopen; China en de Sovjet-Unie moesten uit elkaar worden gespeeld.

Het contact tussen Amerika en China was in 1971 gelegd tijdens een tafeltennistoernooi in Nagoya, Japan. De ietwat hippie-achtige Amerikaanse speler Glenn Cowan had de bus van zijn team gemist en liftte vervolgens mee met het Chinese team. Maar omdat de Chinese tafeltennissers niet met de Amerikanen mochten praten, leek het niet een echt gezellige busrit te worden. Totdat een van de Chinese tafeltennissers, nota bene de drievoudig wereldkampioen Zhuang Zedong, met behulp van een tolk een gesprekje aanknoopte en zelfs een cadeau aan Cowan overhandigde. Een dag later gaf Cowan als dank voor de lift de Chinezen een T-shirt met het peaceteken en daaronder de tekst *Let it be*. Het werd het begin van de 'pingpongdiplomatie'. De Chinese autoriteiten kregen weet van dit eerste voorzichtige contact en de geslepen Zhou Enlai nodigde

vervolgens het Amerikaanse tafeltennisteam uit voor een tournee door China. Het was eveneens een idee van Zhou Enlai om de Amerikaanse tafeltennissers zo af en toe een wedstrijd te laten winnen zodat de relatie tussen beide landen wat beter zou worden. Nadat er één schap over de Chinese dam was gekomen, volgden er meer. Zo werd niet veel later Henry Kissinger, de Nationale Veiligheidsadviseur, in het geheim naar de Volksrepubliek gestuurd. Omdat een bezoek van een hoge Amerikaanse vertegenwoordiger aan een 'niet-bestaand' land uiteraard geheim moest blijven, deed Kissinger alsof hij ziek was geworden in Pakistan. Hij bleef daar net zolang in zijn hotel tot alle journalisten weg waren. Via een achteruitgang is hij vervolgens naar het vliegveld gegaan en naar China gevlogen om het bezoek van Nixon aan dat land voor te bereiden.

Beloften

Nixon en Mao bespraken in februari 1972 verschillende onderwerpen, maar de belangrijkste topics waren Vietnam en Taiwan. Nixon wilde graag dat de Chinezen het initiatief namen om de oorlog in Vietnam te beëindigen. Nixon vroeg premier Zhou Enlai verschillende keren om een boodschap naar Hanoi (de hoofdstad van Noord-Vietnam) te sturen waarin stond dat de Verenigde Staten een militaire en politieke regeling wensten, maar dan zonder de omverwerping van de regering in Zuid-Vietnam. Als dank voor de Chinese bemoeienis met Hanoi beloofde Amerika een (langzame) terugtrekking uit Taiwan. Ook zou de Volksrepubliek in de nabije toekomst worden opgenomen in internationale

volkerenorganisaties. Door het bezoek van Nixon aan China werd de relatie tussen beide landen beter, en het grote communistische blok – in de ogen van de Amerikanen werkten de Sovjet-Unie, China en Noord-Vietnam samen – uit elkaar gespeeld. Wat waren de gevolgen van 'the week that changed the world' (Nixons woorden)? Ten eerste had de anticommunist laten zien dat hij prima banden kon aanknopen met het communistische China. Moskou was 'not amused' door de flirt tussen de twee landen en dat had positieve gevolgen voor de zogenaamde SALT-besprekingen, waarin de VS en de Sovjet-Unie onderhandelden over het bevriezen van bepaalde kernraketten. Drie maanden na Nixons bezoek aan China sloten Amerika en de Sovjet-Unie daarover een verdrag.

Ten tweede liet Nixon zien dat de oude wet van de Romeinen nog steeds gold: door de vijanden te verdelen, is het gemakkelijker om te heersen. 'Tricky Dick' (de bijnaam van Nixon) begreep dat maar al te goed en had er een zeer lange vliegreis met onzekere uitkomst voor over. ■

Richard Nixon proost met premier Zhou Enlai bij een diner tijdens zijn bezoek aan Volksrepubliek China, 25 februari 1972. Richard Nixon Presidential Library and Museum. Linkerpagina: Ontmoeting tussen de Amerikaanse president en de leider van Volksrepubliek China Mao Zedong in februari 1972. National Archive and Records Administration.

Bronnen

Margaret MacMillan, *Seize the Hour. When Nixon met Mao* (John Murray 2007).

Tim Weiner, *Een man tegen de wereld. De tragiek van Richard Nixon* (Bezige Bij 2015).

Henry Kissinger, *Over China* (Bezige Bij 2011).

Jan van der Putten, *Verbijsterend China. Wereldmacht van een andere soort* (Nieuw Amsterdam 2011).